

Ledelse av profesjonelle læringsfellesskap i skolen

En mulighet for kollektiv læring og bedre undervisning?

Mette Marit Forsmo Jenssen

Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePU)

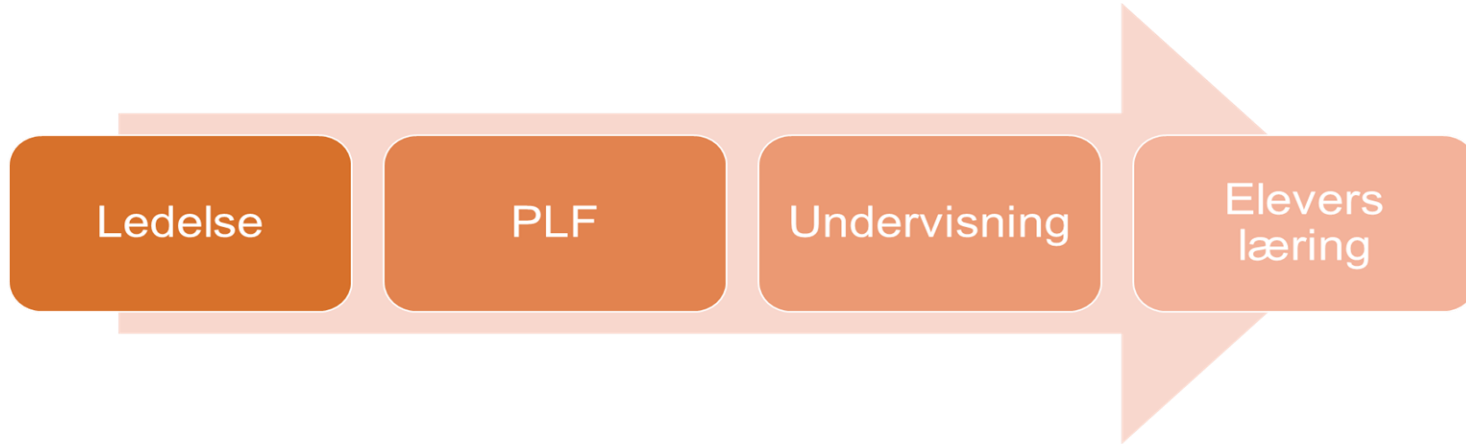
Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020

«Alle ansatte i skolen må ta aktivt del i det profesjonelle læringsfellesskapet for å videreutvikle skolen»

«Lærere som i fellesskap reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av undervisningen, utvikler en rikere forståelse av god pedagogisk praksis»

(Overordnet del, kap. 3.5)

Garanti for direkte overføringer ?

Lite dokumentasjon fra norsk skolekontekst på:

- at PLF faktisk fører til endret praksis, eller forbedring når det gjelder elevers læring.
- forholdet mellom skoleledelse og profesjonelle læringsfelleskap

Min påstand

Mange skoler, avdelinger eller team omtaler seg som et profesjonelt læringsfellesskap uten at de i realiteten er det...

1. Hva tenker dere om dette? Reflekter sammen 2 og 2 (3).
2. Skriv inn en kommentar i Learnlab

Hva er profesjonelle læringsfelleskap?

«Skolens ledelse skal gi retning for og tilrettelegge for elevenes og lærernes læring og utvikling» »

(Overordnet del, kap. 3.5)

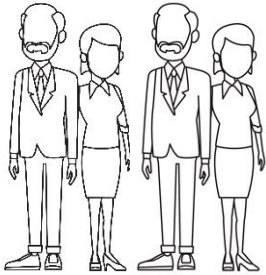
- Tidsmessig, kognitivt emosjonelt krevende
- Hvordan vi kan forstå PLF og de betingelser som må være til stede for å lykkes?

«Kultur for læring» i Hedmark (2016-2021)

Datagrunnlag

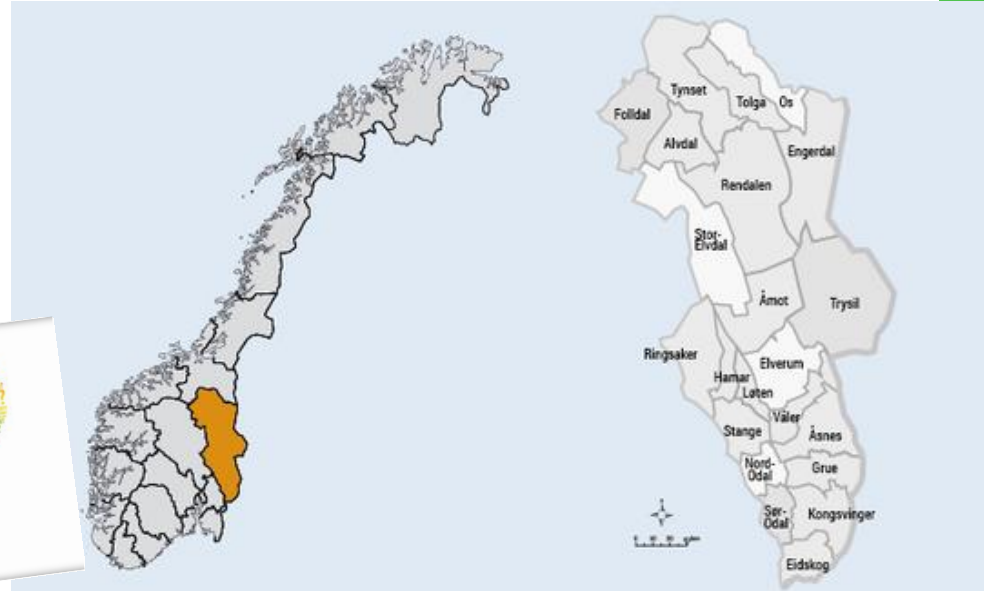
221 skoleledere

1940 lærere

111 skoler

«Hvilke kollektive dimensjoner finnes i de profesjonelle læringsfelleskapene i skolene i en region, og hvilke mønstre og sammenhenger er det mellom profesjonelle læringsfelleskap, læreres undervisningspraksis og pedagogisk skoleledelse?»

Profesjonelle læringsfelleskap

- Et konseptuelt rammeverk som omfatter både **kollektive læringsprosessforløp** og kjennetegn ved **organisatoriske læringskulturer** innenfor utdanningssektoren (Louis, 2008).
- «*En inkluderende gruppe mennesker, motivert av en felles visjon om læring, som støtter og jobber med hverandre og finner måter i og utenfor deres nærmiljø, for å stille spørsmål om deres praksis og sammen lære nye og bedre tilnærminger som vil forbedre alle barns læring*» (Stoll & Louis, 2007, s. 6)

Profesjonelle læringsfelleskap

- Begrepet kommer fra *Professional community* (Kruse et al.1994, Louis, 2015)
 - Ordet *læring* ble lagt til på slutten av 1990-tallet i forbindelse med endring i fokus: læreres læring for elevers læring (Stoll & Louis, 2007)
- Et paraplybegrep som kan beskrives av 5 dimensjoner (Louis, 2015)
 1. Delte normer og verdier
 2. Kollektivt fokus på elevers læring
 3. Samarbeid med fokus på forbedring av undervisningspraksis
 4. Reflekterende dialog
 5. Avprivatisering av praksis

Kollektiv læring - individuell praksis

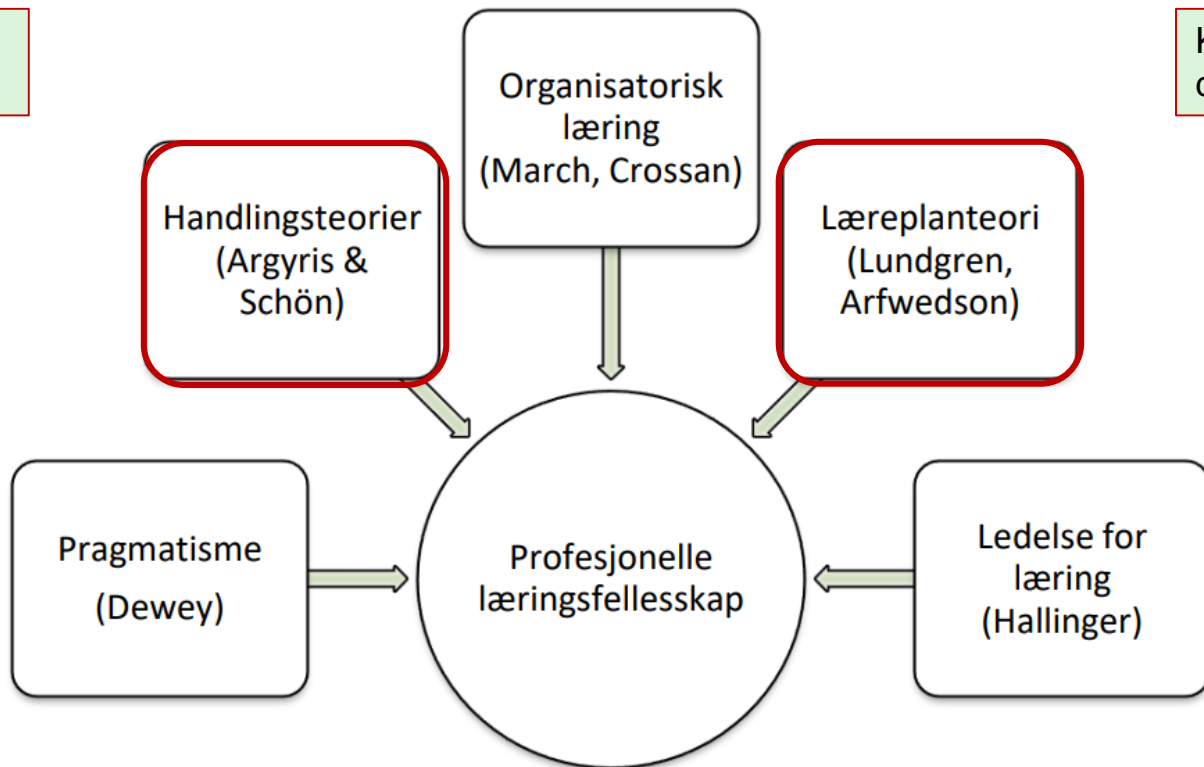
Kan egentlig skoler lære som kollektiver?

Hva er egentlig kollektiv læring i en organisasjon hvor læreren for det meste opererer alene?

Individuelle
dimensjoner

Kollektive
dimensjoner

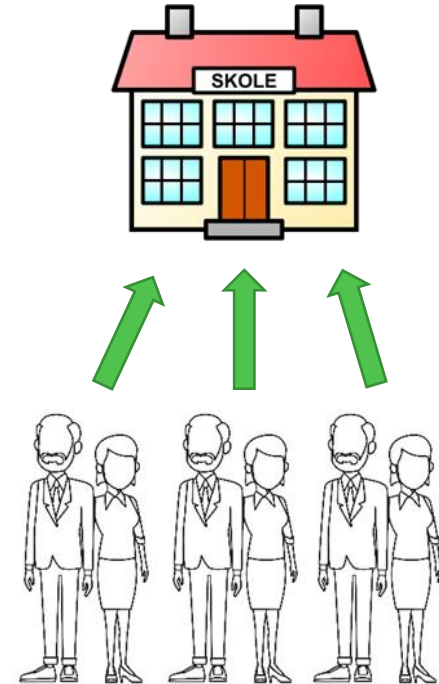

Hva kan forklares ut fra lærerne som aktører og hva som kan forklares ut fra konteksten?

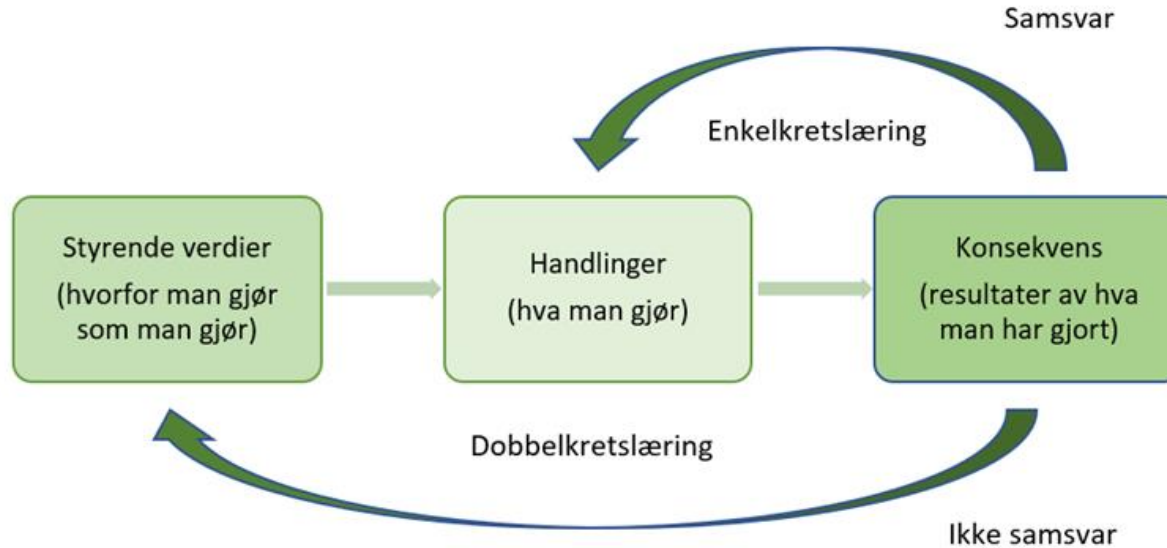
Teoretisk rammeverk som belyser grunnleggende tilnærminger til det kollektive fellesskapet i skolen

Læring i organisasjoner (Argyris og Schön, 1995; 1978)

- Individens valg av atferd
- Individens atferd gjenspeiles av deres handlingsteorier
- Organisasjoner lærer når
 - feil blir oppdaget og korrigert,
 - eller når et sammenfall mellom handlingens intensjoner og konsekvensene av dem inntreffer for første gang
- Individene som er læringsagentene, og organisasjoner lærer ved at individens læring akkumuleres opp på organisasjonsnivå.

Enkel- og dobbelkretslæring

(Tilpasset fra Argyris & Schön, 1978)

Enkelkrets vs dobbelkretslæring?

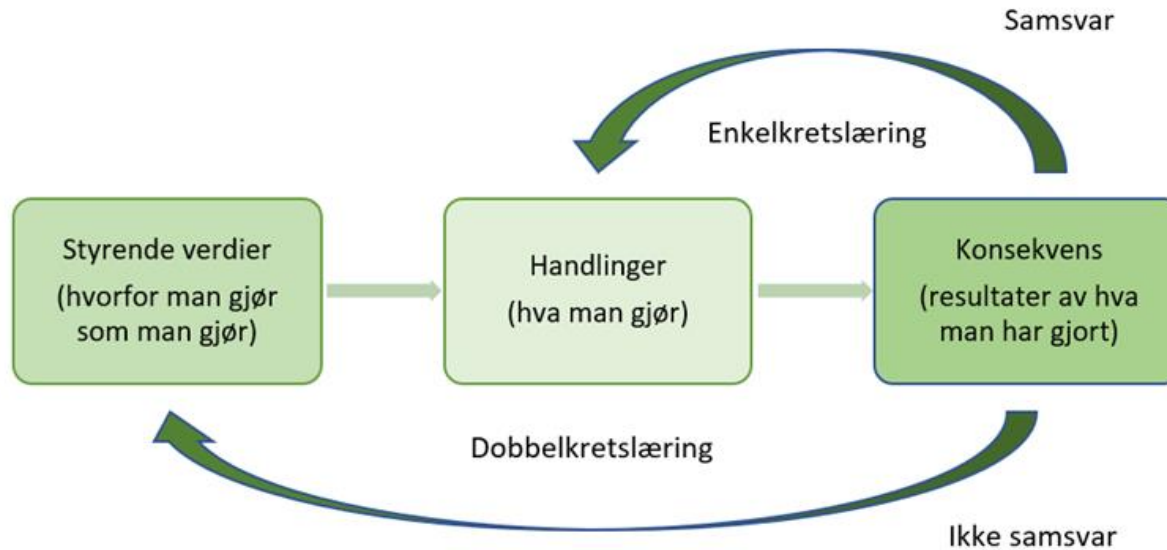
Læring som ikke stiller spørsmål ved de underliggende og styrende verdiene som ligger til grunn for handlingene er enkelkretslæring. Slike læringsprosesser resulterer i enkle forbedringer (Argyris & Schön, 1978)

- Er det da kun dobbelkretslæring som gjelder?

Enkelkretslæringens verdi

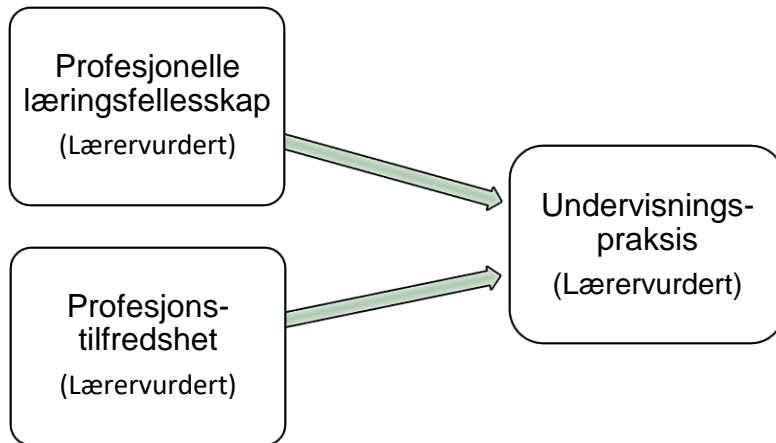
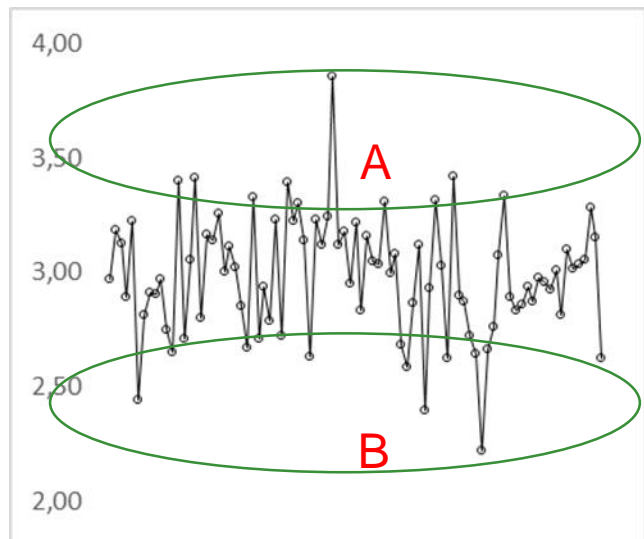
- Lærere tar kontinuerlig situasjonsbestemte valg og justerer sin undervisning i takt med endrede betingelser.
- Når krevende situasjoner oppstår vil læreren aktivere innøvde automatiserte ferdigheter.
- I tilfeller der nødvendige endringer er i samsvar med eksisterende oppfatninger og verdier, vil enkelkretslæring være tilstrekkelig, og denne læringen har stor verdi.

Enkel- og dobbelkretslæring

(Tilpasset fra Argyris & Schön, 1978)

Profesjonelle læringsfellesskap og læreres undervisningspraksis

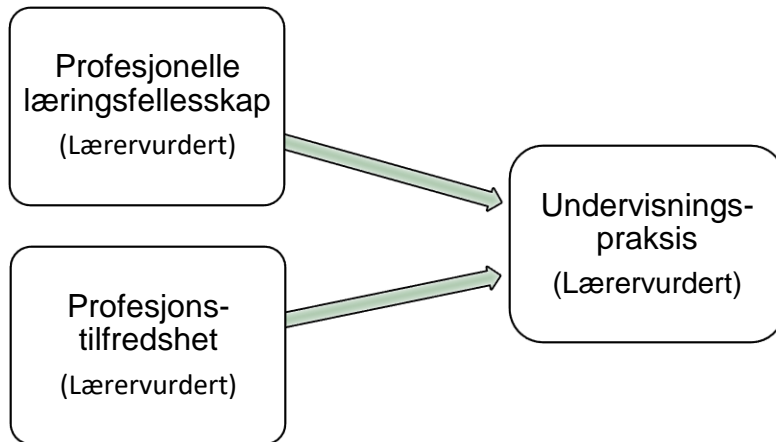
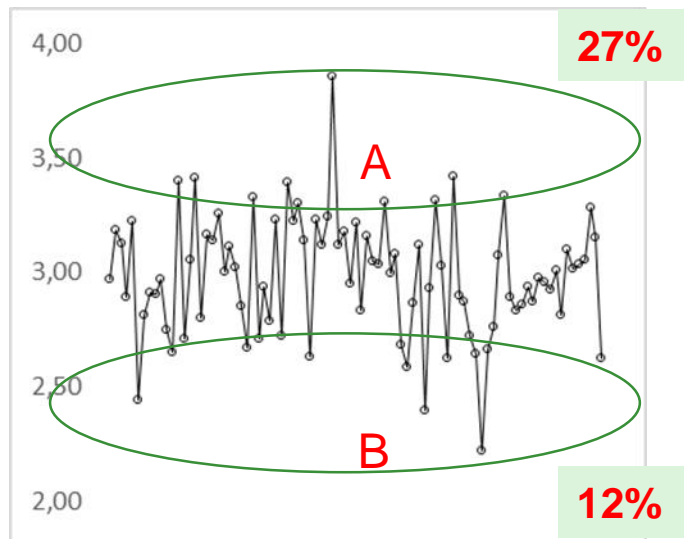

- *Vurderer lærere i skoler med sterke PLF sin undervisningspraksis høyere enn lærerne i svake profesjonelle læringsfellesskap? Og hva med deres oppfatning av egen profesjonstilfredshet?*
- *Kan profesjonelle læringsfellesskap og læreres profesjonstilfredshet forklare læreres undervisningspraksis, og eventuelt på hvilken måte?*

Funn

- Lærere vurderer både sin undervisningspraksis og sin profesjonstilfredshet som relativt god, uavhengig av kvaliteten de vektlegger det profesjonelle læringsfellesskapet.
- Moderate og ingen entydige mønstre på at lærere som svarte høyt på PLF også svarte høyt på undervisningspraksis eller profesjonstilfredshet

Profesjonelle læringsfellesskap og læreres undervisningspraksis

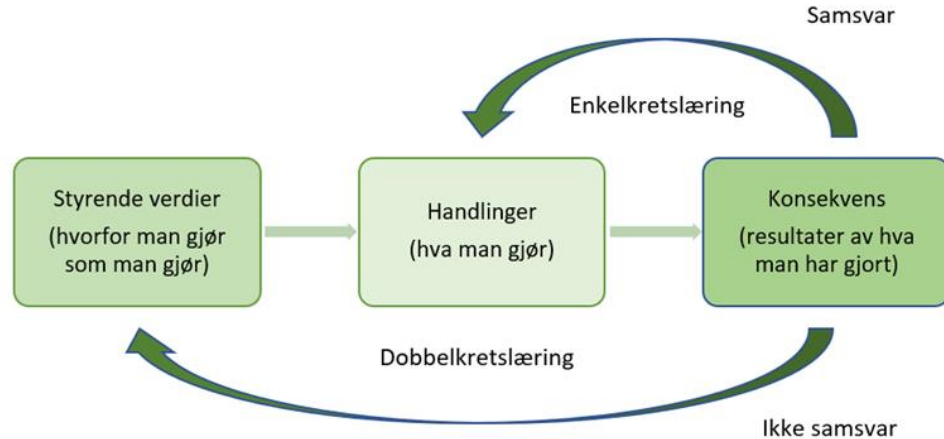

PLF har sannsynligvis likevel betydning:

PLF og profesjonstilfredshet forklarer samlet sett mer av variasjonen i læreres undervisningspraksis i skolegruppe A enn i skolegruppe B, med henholdsvis 27 og 12 %.

Dobbelkretslæring

- Emosjonelt krevende
- Kognitivt krevende
- Tidkrevende

Læreplanteori

- hvordan læreplaner utvikles
- hvordan de oppfattes
- hvordan intenderte læreplaner realiseres i praksis
- hvilke læringserfaringer elever får

(Gundem, 1990)

- Ulf Lundgren og Gerhard Arfwedson (1972, 1985):
 - Rammefaktorteorien, teorien om skolekoden

Rammefaktorteori

Sterke ytre formelle rammer (statlige og kommunale):

- Juridiske rammer
- Økonomiske rammer
- Ideologiske rammer

Arfwedson (1985)

- De lokale rammevilkårene vil være forskjellige og dermed påvirke skolehverdagen ved den enkelt skole på ulike måter
- De sterke rammene satt av statlig styring, særlig knyttet til lovgiving, læreplaner og økonomi, betyr lite for arbeidsmåter og arbeidsforhold i skolen.
- Læreres arbeidsforhold varierer fra skole til skole i sterk sammenheng med situasjonen i skolens nærsamfunn og den lokale konteksten.
- Læreres yrkesutøvelse er ikke på noen ensartet måte avhengig av de formelle rammene
- Teorien om skolekoden

Skolekodens tre kontekstgrupper (Arfwedson, 1985)

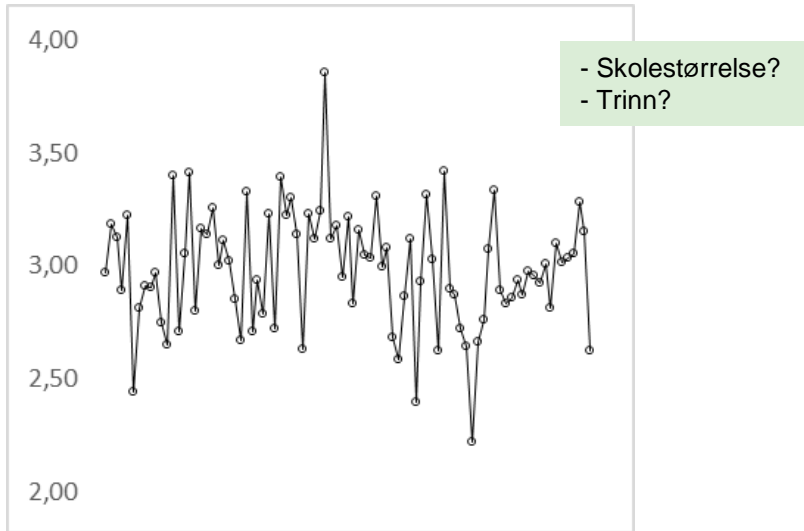
Kontekst	Beskrivelse
Systemkonteksten	De formelle statlige og kommunale rammene (regler, mål, arbeidsdeling, lønninger, reformer, rammeendringer) har i prinsippet samme innhold for skolene, men forandres kontinuerlig og reformeres fra tid til annen.
Den ytre konteksten	Nærsamfunnets forhold (sosiale, økonomiske, kulturelle), med krav og forventninger til lærere og skolen for øvrig. Vil kunne antas å påvirke det daglige arbeidet på en mer direkte og konkret måte enn de formelle rammene
Den indre konteksten	Skolens tradisjon med dens institusjonaliserte regler, samt materielle situasjon (som for eksempel bygningers beliggenhet, form og funksjoner, personalomsetning)

1. Profesjonelle læringsfellesskap og pedagogisk skoleledelse

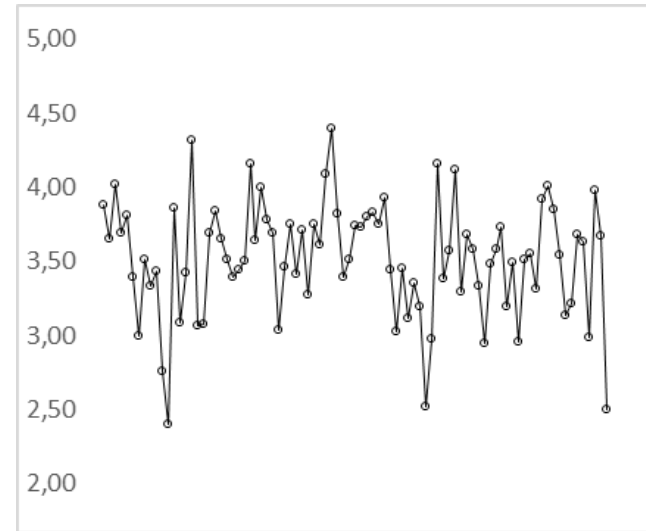
(Jenssen, 2020)

Hvordan opplever lærere det profesjonelle læringsfellesskapet ved sin skole, og i hvilken grad kan variasjonen i deres opplevelse forklares av faktorer ved skolen de jobber ved?

Variasjon mellom skolene målt i gjennomsnitt

Figur 1: Varians, Profesjonelle læringsfellesskap

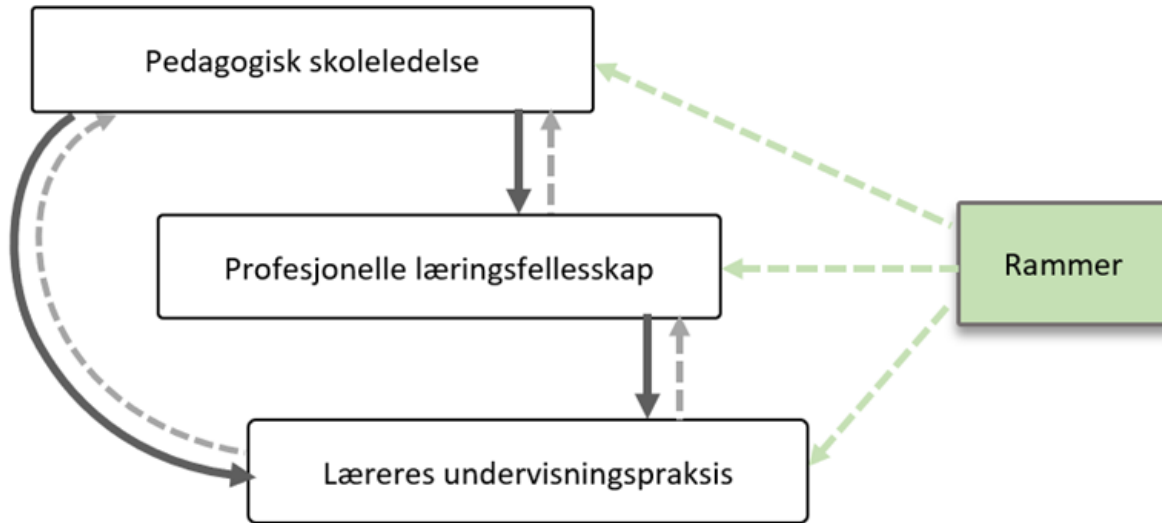

Figur 2: Varians, Pedagogisk skoleledelse

Konklusjoner basert på flernivåanalyser

- Ca. 11 % av variasjonen i læreres vurderinger kan forklares på skolenivå
 - læreres vurderinger i betydelig grad kan forklares ut fra hvilken skole de jobber ved
 - lærere innenfor en skole og med samme pedagogiske ledelse, formes av den kulturen de er en del av.
- Ca. 87 % av variasjonen i læreres vurderinger kan forklares på individnivå.
 - Lærere innenfor en skole er mer forskjellige enn de ulike kulturene som utspiller seg på de forskjellige skolene.

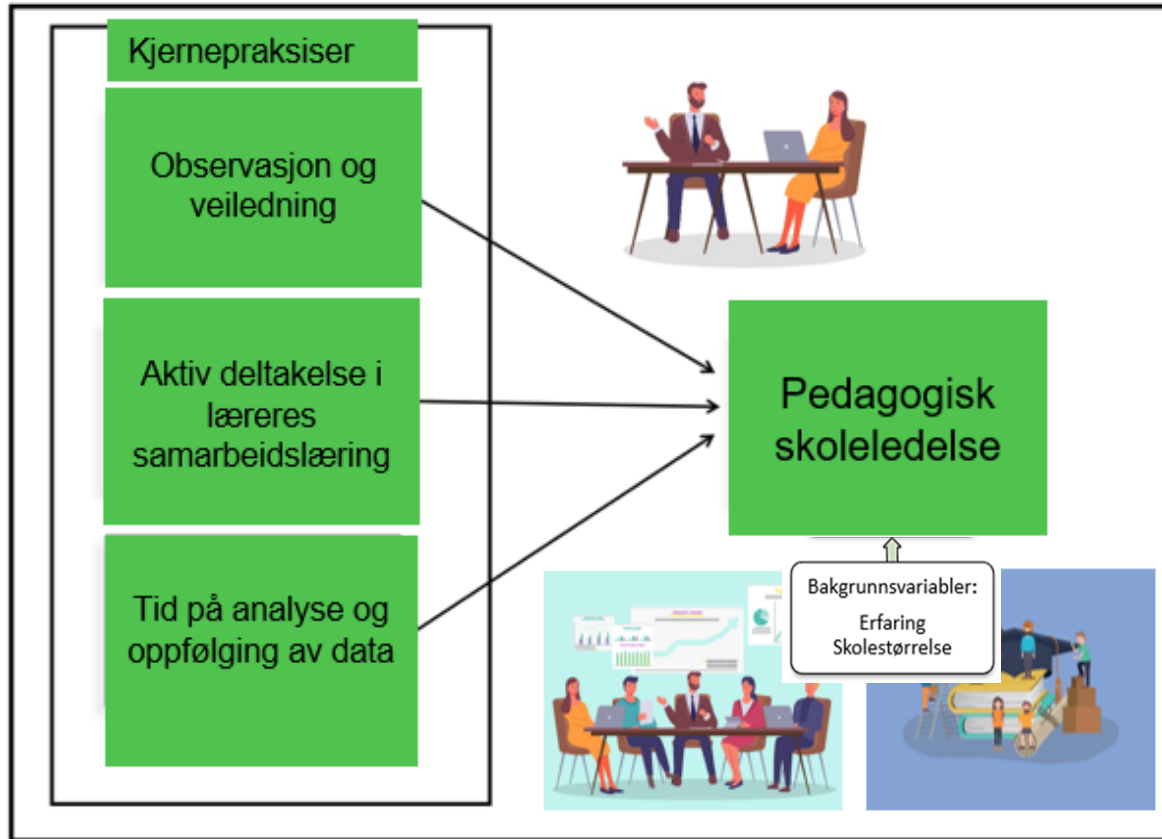
Forventninger om pedagogisk ledelse

Hvordan kan skoleledere utvikle sin kapasitet for pedagogisk ledelse?

I hvilken grad predikerer skolelederes kjernepraksiser deres kapasitet for pedagogisk skoleledelse?

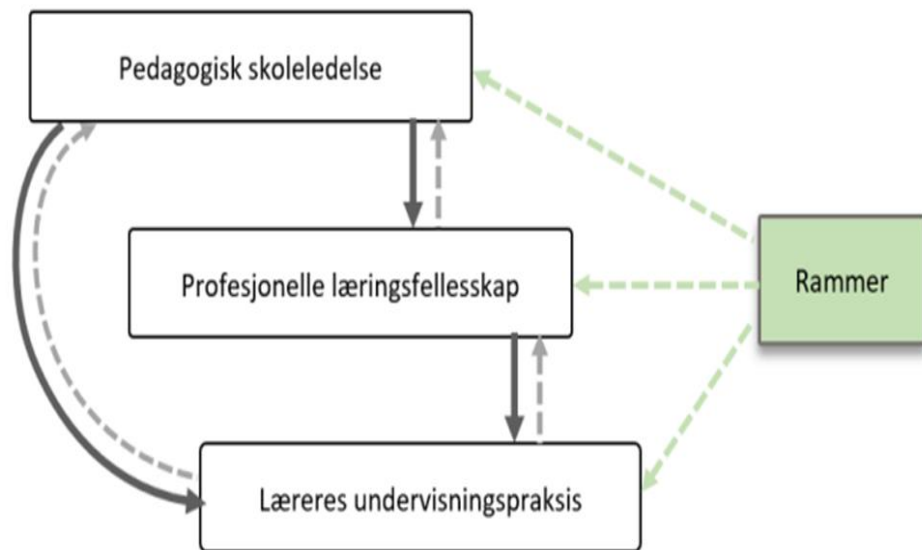

Funn

- Systematisk sammenheng mellom pedagogisk skoleledelse og alle de tre kjernepraksisene
 - Ingen systematisk sammenheng mellom pedagogisk skoleledelse og bakgrunnsvariablene
- Alle kjernepraksisene hadde signifikant forklaringskraft på pedagogisk ledelse
 1. Aktiv deltakelse i læreres samarbeidslæring
 2. Observasjon og veiledning
 3. Tid på analyse og oppfølging av elevresultater
- Kraften av den enkelte kjernepraksis øker når alle tre kombineres

Oppsummering og konklusjoner

- Det er store variasjoner i kvaliteten på skolars profesjonelle læringsfellesskap, og variasjonene kan i stor grad forklares av skolens pedagogiske ledelse.
- Funnene setter imidlertid antakelsen om er retning på prøve. Skolelederens påvirkning er ikke så lineær som litteraturen kan gi inntrykk av.
 - Ledelse påvirkes også nedenfra og foregår under sterke kontekstuelle betingelser, under sterk påvirkning av rammene som eksisterer i den ytre og den indre lokale konteksten i en skole
- Dobbelkretslæring er krevende prosesser og kan betraktes som kulturendring, og kulturendring forutsetter at skoleledere er i stand til å lede beslutningsprosessene

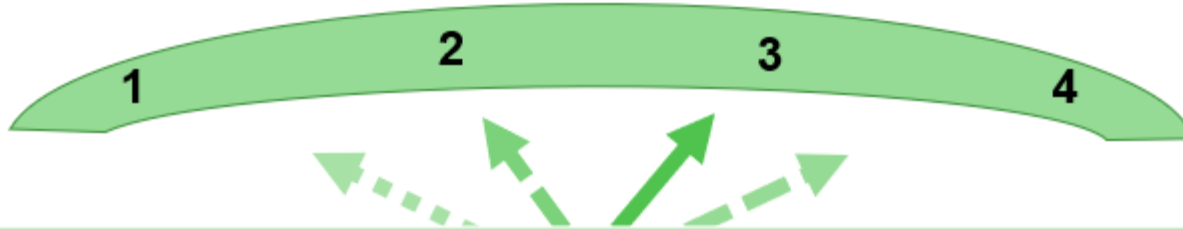
- Tre kjernepraksiser fremstår som sentrale for å utvikle skolelederens kapasitet for pedagogisk ledelse.
- Min forskning finner ikke de mønstre mellom profesjonelle læringsfellesskap og læreres undervisningspraksis som det intensjonalt kunne tenkes å finne
- Funnene indikerer likevel at profesjonelle læringsfellesskap har betydning, og at det kan handle om å utfordre og endre både kollektive og individuelle verdier, oppfatninger og handlingsmønstre som ligger i skolekoden/ skolens kultur
- Det kan hende vi undervurderer både hva som kreves av lærere for å endre praksis, og hva som kreves av ledelse
- Det å utvikle PLF er trolig et mye vanskeligere prosjekt enn forskningslitteraturen og læreplanen gir uttrykk for

Tilbake til definisjonen på PLF...

viser til en **inkluderende** gruppe mennesker:

- Som er **motivert** ut fra **felles** visjon, verdier og mål om bedre utvikling og læring for alle ansatte og barn
- Som **samarbeider** og **støtter** hverandre
- Som **deler erfaringer, reflekterer** og **undersøker egen praksis** (i lys av forskningsbasert kunnskap)
- Som **kollektivt lærer nye og bedre måter** for å **realisere** utvikling og læring for **alle**

Mitt profesjonelle læringsfellesskap

1. I hvilken grad er din organisasjon (skole, avdeling, team etc.) et profesjonelt læringsfellesskap, på en skala fra 1- 4?
2. Hvilke lederhandlinger vil du prioritere for å styrke det?

- Del din vurdering og din prioritering med en annen
- Skriv dine prioriterte lederhandlinger inn i Learnlab

Ikke spør om du leder. Det gjør du. Ikke spør om du vil gjøre en forskjell. Det vil du. Spørsmålet er:

Hvilken type leder vil du være og hvilken forskjell vil du gjøre?

(DuFour & Marzano 2011, s 208)

Takk for meg!

Referanser

- Arfwedson, G. (1985). School codes and teachers' work: three studies on teacher work contexts [Lund universitet].
- Arfwedson, G. & Lundman, L. (1980). Det är inte lärarnas fel: rapport från ett forskningsprojekt om lärarnas arbetssituation (Bd. 39). Liber UtbildningsFörlaget.
- Argyris, C. & Schön, D. (1978). Organizational learning: A theory of action perspective Addison-Wesley.
- Argyris, C. & Schön, D. (1996). Organizational learning II: Theory, method, and practice. Addison-Wesley.
- Gundem, B. B. (1990). Læreplanpraksis og læreplanteori: en introduksjon til læreplanområdet. Universitetsforlaget.
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: lessons from 40 years of empirical research. Journal of Educational Administration, 49(2), 125-142. <https://doi.org/10.1108/09578231111116699>
- Jenssen, M. M. F. (2023). Profesjonelle læringsfelleskap i skolen: En mulighet for kollektiv læring og bedre undervisning? [Høgskolen i Innlandet].
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. <https://www.regjeringen.no/contentassets/53d21ea2bc3a4202b86b83cfe82da93e/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnoppleringen.pdf>
- Levinthal, D. A. & March, J. G. (1993). The myopia of learning. Strategic Management Journal, 14, 95-112. <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=917599&Fmt=7&clientId=32086&RQT=309&VName=PQD>
- Lundgren, U. P. (1972). Frame factors and the teaching process: a contribution to curriculum theory and theory of teaching [Göteborg studies in educational sciences]. Stockholm.
- Lundgren, U. P. (1986). Att organisera skolan. Liber Utbildningsförlaget.
- Lundgren, U. P. (1999). Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering. Bulletin Monumental, 4, 31.
- Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M. & Thomas, S. (2006). Professional Learning Communities: A Review of the Literature. Journal of Educational Change, 7(4), 221–258. <https://doi.org/10.1007/s10833-006-0001-8>